

Warszawa, dnia 15 grudnia 2017 r.

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych dotyczące wybranych zagadnień związanych z wykonywaniem zawodu radcy prawnego na podstawie stosunku pracy

1. Przedmiot sprawy.

W dniu 22 listopada 2017 r. do Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych skierowana została przez radcę prawnego prośba o wyjaśnienie wybranych zagadnień związanych z wykonywaniem zawodu radcy prawnego w spółce na podstawie stosunku pracy, to jest:

- 1) Czy w dziale prawnym spółki zatrudniającej m.in. dwie osoby będące radcami prawnymi wpisanymi na listę radców prawnych, wykonujące zawód na podstawie umowy o pracę oraz adwokatów niewykonujących zawodu, bezpośrednim przełożonym radcy prawnego może być adwokat niewykonujący zawodu (dyrektor działu), w świetle zwłaszcza art. 9 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych? Czy w powyższej sytuacji bezpośrednim przełożonym radcy prawnego nie powinien być prezes spółki? Jak w powyższej sytuacji powinna wyglądać koordynacja pomocy prawnej w tej spółce?
- 2) Uwzględniając w szczególności brzmienie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych, czy spółka może dokonywać oceny pracy radcy prawnego i czy ta ocena może być dokonywana wyłącznie na podstawie wewnętrznych aktów prawnych spółki? Czy takiej oceny mogą dokonywać osoby niebędące radcami prawnymi wyznaczonymi przez okręgową izbę radców prawnych?

2. Zagadnienie podlegające rozstrzygnięciu.

Z treści pisma inicjującego przedstawienie poniższego stanowiska Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych wynika, że radca prawny zatrudniony jest w spółce na podstawie stosunku pracy w dziale prawnym, obok innego radcy prawnego wykonującego zawód na tej samej podstawie prawnej oraz adwokatów niewykonujących zawodu. W związku z tym radca prawny powziął wątpliwość, czy

bezpośrednim przełożonym radcy prawnego może być dyrektor działu, którym jest adwokat niewykonujący zawodu oraz jak w tej sytuacji powinna wyglądać koordynacja pomocy prawnej w spółce. Ponadto radca prawny powziął wątpliwości, czy spółka może samodzielnie dokonywać oceny pracy radcy prawnego i czy ta ocena może być dokonywana wyłącznie na podstawie wewnętrznych aktów prawnych spółki.

3. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska.

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie, oparto się na następujących przepisach prawa:

- 1) Ustawa z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1870) – art. 5 ust. 2, art. 9 ust. 1, ust. 2 i ust. 3, art. 10, art. 14, art. 15, art. 16 ust. 1, art. 17, art. 18, art. 19 ust. 1, art. 22¹, art. 22⁴, art. 22⁶, art. 57 pkt 7), art. 60 pkt 8) lit. b), art. 60 pkt 8) lit. f);
- 2) Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 z późn. zm.) - art. 3¹;
- 3) Kodeks Etyki Radcy Prawnego - Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego - tekst jednolity: Uchwała Nr 8/VIII/2010 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Kodeksu Etyki Radcy Prawnego;
- 4) Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego - Uchwała Nr 94/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 czerwca 2015 r. w sprawie Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego;
- 5) Regulamin zakresu i trybu działania oraz zasad wynagradzania wizytatorów – Uchwała Nr 112/VII/2010 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 30 stycznia 2010r. Regulamin zakresu i trybu działania oraz zasad wynagradzania wizytatorów – tekst jednolity: Uchwała Nr 284/IX/2016 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 20 lipca 2016 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Regulaminu zakresu i trybu działania oraz zasad wynagradzania wizytatorów.

Dla ustalenia stanu faktycznego wykorzystano zapytania radcy prawnego z dnia 22 listopada 2017 r., powołane na wstępie niniejszego stanowiska.

4. Analiza zagadnienia

4.1. Mając na uwadze powyższe zagadnienie, na wstępie należy podkreślić, iż powołana przy Krajowej Radzie Radców Prawnych Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu nie jest uprawniona do oceny i subsumpcji stanu faktycznego przedstawionego w treści wniosku. W ramach swojej właściwości Komisja rozpatruje sprawy związane z ogólną interpretacją przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, Kodeksu Etyki Radcy Prawnego oraz Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego. Komisja nie rozpatruje spraw indywidualnych, w szczególności związanych z oceną struktury organizacyjnej spółki zatrudniającej radców prawnych na podstawie stosunku pracy, koordynacji pomocy prawnej w tej spółce oraz zasadami oceny pracy zatrudnionych w niej radców prawnych. W niniejszej sprawie Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu może dokonać wyłącznie interpretacji przepisów zawartych w ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, Kodeksie Etyki Radcy Prawnego oraz Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego, to jest zagadnienia, czy dopuszczalne jest i zgodne z zasadami regulującymi wykonywanie zawodu radcy prawnego, aby bezpośrednim przełożonym radcy prawnego zatrudnionego w spółce na podstawie stosunku pracy był adwokat niewykonyjący zawodu, zatrudniony w tej spółce jako dyrektor działu, w strukturze którego wykonuje czynności radca prawny, czy bezpośrednim przełożonym radcy prawnego nie powinien być prezes zarządu spółki, w jaki sposób powinna być zorganizowana koordynacja pomocy prawnej w tej spółce oraz, czy spółka może dokonywać oceny pracy radcy prawnego i czy ocena ta może być dokonywana wyłącznie na podstawie wewnętrznych aktów prawnych Spółki i przez osoby niebędące radcami prawnymi wyznaczonymi przez radę okręgowej izby radców prawnych. Rozstrzygnięcie poruszanych kwestii w konkretnym stanie faktycznym należy do radcy prawnego zatrudnionego na podstawie stosunku pracy w konkretnej spółce. Zauważyć także należy, że Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu nie przedstawiono szczegółowych informacji dotyczących zakresu działalności i struktury organizacyjnej spółki. Treść pytań uzasadnia przyjęcie założenia, że przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienia nie dotyczą spółki będącej formą wykonywania zawodu radcy prawnego, o której mowa w art. 8 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

4.2. Art. 9 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych stanowi:

- 1. Radca prawny wykonujący zawód w ramach stosunku pracy zajmuje samodzielne stanowisko podległe bezpośrednio kierownikowi jednostki organizacyjnej.*
- 2. Jeżeli jednostka organizacyjna zatrudnia dwóch lub więcej radców prawnych, jednemu z nich powierza się koordynację pomocy prawnej w tej jednostce.*

W pierwszej kolejności rozstrzygnięcia wymaga pojęcie jednostki organizacyjnej na gruncie powołanej ustawy. Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych nie zawiera

definicji legalnej jednostki organizacyjnej. Posługuje się natomiast tym pojęciem w wielu przepisach rozdziału 2. dotyczącego wykonywania zawodu radcy prawnego - art. 5 ust. 2, art. 9 ust. 1, ust. 2 i ust. 3, art. 10, art. 14, art. 15, art. 16 ust. 1, art. 17, art. 18, art. 19 ust. 1, art. 22⁴ oraz art. 22⁶.

Analiza treści tych przepisów, regulujących różne kwestie, pozwala na konstatację, że przez jednostkę organizacyjną należy rozumieć każdy podmiot prawa posiadający zdolność do zatrudniania radcy prawnego w szczególności na podstawie stosunku pracy, zarówno posiadający osobowość prawną, jak i nieposiadający osobowości prawnej. Jednostką organizacyjną w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych bez wątpienia jest także spółka, w tym zatrudniająca radcę prawnego na podstawie stosunku pracy. W literaturze przedmiotu jako przykład jednostki organizacyjnej wskazuje się podmiot prywatny (tak: G. Dźwigała w: Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz – praca zbiorowa pod red. T. Schefflera, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017, 2. wydanie, s. 285).

Ustalenie, że spółka jest jednostką organizacyjną na gruncie ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych determinuje wymóg zapewnienia radcy prawnemu samodzielnego stanowiska podległego bezpośrednio kierownikowi tej jednostki. W konsekwencji bezpośrednim przełożonym radcy prawnego nie może być dyrektor działu w spółce, także jeśli jest nim adwokat niewykonyjący zawodu. Stanowiłoby to bowiem naruszenie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. Powołany przepis posługuje się bowiem pojęciem kierownika jednostki organizacyjnej. W ocenie Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych zawęża to relacje podległości dotyczące radcy prawnego w odniesieniu do osób uprawnionych do dokonywania czynności w sprawach z zakresu prawa pracy za pracodawcę będącego jednostką organizacyjną określonych w art. 3¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 z późn. zm.), zgodnie z którym za pracodawcę będącego jednostką organizacyjną czynności w sprawach z zakresu prawa pracy dokonuje osoba lub organ zarządzający tą jednostką albo inna wyznaczona do tego osoba. O ile dyrektor działu w spółce może zostać wyznaczony do dokonywania czynności z zakresu prawa pracy, o tyle, co do zasady, nie jest on kierownikiem jednostki organizacyjnej (chyba, że łączy obie te funkcje). Kierownik jednostki organizacyjnej nie może przy tym wyznaczyć innej osoby, której mieliby podlegać radcowie prawni. Ustalenia osoby pełniącej funkcję kierownika jednostki organizacyjnej (spółki) poszukiwać należy w regulacjach dotyczących ustroju i funkcjonowania konkretnej jednostki organizacyjnej.

Koordinacja pomocy prawnej w jednostce organizacyjnej zatrudniającej dwóch lub więcej radców prawnych polega na powierzeniu jej jednemu z zatrudnionych radców prawnych (art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych). Zastrzec przy tym trzeba, że chodzi tu o radców prawnych wykonujących zawód w tej jednostce nie zaś radców prawnych niewykonyjących zawodu zatrudnionych na innym stanowisku niż radca prawny. Powyższe uwagi dotyczą także koordynacji pomocy prawnej w spółce, a to z uwagi

na rozumienie pojęcia jednostki organizacyjnej na gruncie powołanej ustawy. Zaakcentowania zarazem wymaga, że koordynator ma za zadanie wyłącznie koordynować pracę radców prawnych, nie jest natomiast uprawniony do wydawania poleceń radcom prawnym oraz do nadzoru i kontroli nad podejmowanymi przez nich czynnościami.

4.3. Stosownie do postanowień art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych oceny pracy zawodowej radcy prawnego dokonuje kierownik jednostki organizacyjnej, po zasięgnięciu opinii radcy prawnego wskazanego przez radę okręgowej izby radców prawnych. Wskazać należy, że zgodnie z treścią art. 22¹ powołanej ustawy do kontroli i oceny wykonywania zawodu przez radcę prawnego i prawnika zagranicznego wpisanego na listę prawników zagranicznych, prowadzoną przez radę okręgowej izby radców prawnych jest rada okręgowej izby radców prawnych, przy czym kontrolę przeprowadzają i oceny dokonują wizytatorzy powołani przez radę spośród radców prawnych.

Ocena pracy zawodowej radcy prawnego, niezależnie jakiego okresu dotyczy, nie może być dokonywana samodzielnie i wyłącznie przez kierownika jednostki organizacyjnej zatrudniającej radcę prawnego, czy inne upoważnione przez niego osoby. W związku z poczynionymi w pkt 4.2 niniejszej opinii ustaleniami w zakresie pojęcia jednostki organizacyjnej na gruncie ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych dotyczy to także spółki.

Niedopuszczalne jest przy tym, aby ocena pracy zawodowej radcy prawnego mogła odbywać się wyłącznie na podstawie wewnętrznych aktów prawnych spółki zatrudniającej radcę prawnego. Zasady wykonywania zawodu radcy prawnego określa ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. i w konsekwencji ocena pracy zawodowej radcy prawnego musi uwzględniać jej regulacje. Ponadto przy ocenie pracy uwzględnić należy w szczególności obowiązujący wszystkich radców prawnych Kodeks Etyki Radcy Prawnego (Uchwała Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego podjęta na podstawie art. 57 pkt 7) ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych - tekst jednolity: Uchwała Nr 8/VIII/2010 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Kodeksu Etyki Radcy Prawnego) oraz Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego (Uchwała Nr 94/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 czerwca 2015 r. w sprawie Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego podjęta na podstawie art. 60 pkt 8) lit. f) ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych). Wizytacje przeprowadza się bowiem w celu oceny wykonywania zawodu i przestrzegania zasad etyki przez radców prawnych. Wskazać przy tym należy, że szczegółowy tryb i zasady przeprowadzania wizytacji określa Regulamin zakresu i trybu działania oraz zasad wynagradzania wizytatorów (Uchwała Nr 112/VII/2010 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 30 stycznia 2010r. Regulamin zakresu i trybu działania oraz zasad wynagradzania wizytatorów podjęta

na podstawie art. 60 pkt 8) lit. b) ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – tekst jednolity: Uchwała Nr 284/IX/2016 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 20 lipca 2016 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Regulaminu zakresu i trybu działania oraz zasad wynagradzania wizytatorów.

5. Podsumowanie

5.1. Radca prawny zatrudniony na podstawie stosunku pracy w jednostce organizacyjnej zajmuje samodzielne stanowisko i podlega bezpośrednio kierownikowi tej jednostki. Pod pojęciem jednostki organizacyjnej należy rozumieć każdy podmiot prawa posiadający zdolność do zatrudniania radcy prawnego w szczególności na podstawie stosunku pracy, zarówno posiadający osobowość prawną, jak i nieposiadający osobowości prawnej. Jednostką organizacyjną jest w szczególności spółka.

5.2. Ustalenia osoby pełniącej funkcję kierownika jednostki organizacyjnej poszukiwać należy w regulacjach dotyczących ustroju i funkcjonowania konkretnej jednostki organizacyjnej. Podległość radcy prawnego bezpośrednio kierownikowi jednostki organizacyjnej oznacza konieczność zawężenia kategorii osób, którym podlega radca prawny w stosunku do osób uprawnionych do dokonywania czynności w sprawach z zakresu prawa pracy za pracodawcę będącego jednostką organizacyjną, określonych w art. 3¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kierownik jednostki organizacyjnej będącej spółką inną niż określona w art. 8 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych nie może wyznaczyć innej osoby, której mieliby podlegać radcowie prawni. W szczególności taką osobą nie może być adwokat nie wykonujący zawodu.

5.3. Koordynacja pomocy prawnej w jednostce organizacyjnej zatrudniającej dwóch lub więcej radców prawnych polega na powierzeniu jej jednemu z zatrudnionych radców prawnych, wykonujących zawód w tej jednostce.

5.4. Dokonywanie oceny pracy zawodowej radcy prawnego wyłącznie na podstawie wewnętrznych aktów prawnych jednostki organizacyjnej zatrudniającej radcę prawnego, w szczególności spółki, stanowi naruszenie przepisów prawa powszechnie obowiązującego z uwagi na ustawową regulację zasad wykonywania zawodu radcy prawnego. Ocena pracy zawodowej radcy prawnego wymaga w szczególności uwzględnienia przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, Kodeksu Etyki Radcy Prawnego i Regulaminu wykonywania zawodu radcy prawnego.

5.5. Ocena pracy zawodowej radcy prawnego, niezależnie jakiego okresu dotyczy, nie może być dokonywana samodzielnie i wyłącznie przez kierownika jednostki organizacyjnej zatrudniającej radcę prawnego, czy inne upoważnione przez niego osoby. Do dokonania takiej oceny niezbędne jest uprzednie zasięgnięcie opinii radcy prawnego wskazanego przez radę okręgową izby radców prawnych, którym jest upoważniony do przeprowadzenia kontroli i dokonania oceny wykonywania zawodu przez wskazanego radcę prawnego wizytator.

Opracował:

r. pr. Grzegorz Wyszogrodzki

Przewodniczący Komisji

Etyki i Wykonywania Zawodu KRRP

r. pr. Ryszard Wilmanowicz